



Fond za humanitarno pravo

Beograd, 10. jun 2022.

**Bombardovanje izbegličkih
kolona tokom "Oluje"
– avgust 1995.**

Bombardovanje izbegličkih kolona tokom "Oluje" – avgust 1995.

U cilju utvrđivanja činjenica o bombardovanju izbegličkih kolona na teritoriji Bosne i Hercegovine tokom hrvatske vojno-policijske akcije „Oluja“, Fond za humanitarno pravo objavljuje podatke i delove izjava svedoka o tim događajima, koje je prikupio neposredno nakon njihovog dolaska u Srbiju.

Formiranje izbegličkih kolona

Četvrtog avgusta u 5 sati Hrvati su granatirali Knin. Toliko su tukli da se nije moglo van. U jednom trenutku smo pokušali izaći i tada mi je starija kćerka lakše ranjena gelerom u nogu. Uveče sam krenula stopom sa dvoje djece i dvije putne torbe.

B.L. (1959), iz sela Strmica, opština Knin
[Izjava uzeta 11.9.1995. u Centru za kolektivni smeštaj izbeglica u Pančevu]

2 *U nedjelju, 6. avgusta sam s mužem Perom vrcala med. Vidjeli smo kako susjedi bježe. Pitali smo se šta je to, zašto su se svi digli i bježe. Međutim, kad vidiš da bježe drugi, bježiš i ti. Krenuli smo među posljednjima tog istog dana. S nama je krenuo naš sin Gojko. Povezao nas je komšija Mrkalj Branko na svom traktoru. Ogromna kolona traktora, prikolica i automobila, otegla se prema Vrginmostu.*

M.R. (1931), iz sela Donji Sjeničak, opština Karlovac
[Izjava uzeta 11.9.1995. u Centru za kolektivni smeštaj izbeglica u Dolovu, opština Pančevo]

Vojska je prvo dobila naredbu o zauzimanju rezervnih položaja, a potom da se povlači sa civilima.

Četvrtog avgusta sam bio na položaju na Dinari kada je u 5 sati počelo granatiranje Knina. [...] Dobili smo naređenje da se prvo izvuku civili a da vojska zauzme rezervne položaje. Ustaše su i dalje granatirale Knin, ali nešto manjim intenzitetom. Vladala je opšta panika. Kad granata padne na kamen sve pršti i puca, kamenje leti na sve strane. Tek oko 20 sati nam je naređeno da počnemo povlačenje zajedno sa civilima prema Lici. U selu Pađane je trebalo da zauzmemo naše rezervne položaje. Međutim, kad smo stigli u to selo rečeno nam je da produžavamo za Srb zajedno sa civilima. Na putu za Srb mnogima iz kolone je pozlilo. Neki stariji ljudi su i umrli.

S.V. (1960), vozač iz Knina
[Izjava uzeta 14.9.1995. u Centru za kolektivni smeštaj izbeglica u selu Varna, opština Šabac]

Naveče oko 23 sata smo dobili naređenje da se povučemo u Medak. Odatle smo se povlačili u selo Ploče pa onda šumom preko brda Resnik. Civili su se već bili povukli prije nas. Sva su sela bila pusta.

M.Š. (1960), iz sela Gornja Omsica, opština Gračac
[Izjava uzeta 21.9.1995. u Centru za kolektivni smeštaj izbeglica u selu Kolari, opština Smederevo]

Formirano je nekoliko izbegličkih kolona koje su se kretale sporo ka Bosni i Hercegovini i Srbiji. Civili iz Like i severne Dalmacije, sa vojskom, kretali su se prema Srbu, u pravcu granice sa BiH.

U Srb smo stigli 5. avgusta u 10 sati. Trebalo je da se tu stacioniramo, ali ponovo je došlo do promjene. Naredba je bila da produžimo za Bosanski Petrovac.

S.V. (1960), vozač iz Knina
[Izjava uzeta 14.9.1995. u Centru za kolektivni smeštaj izbeglica u selu Varna, opština Šabac]

Sedmog avgusta smo stigli do Petrovca. Pred Petrovcem su okupili nas muškarce. Bio je tu general Mladić a vidjeli smo i Martića koji je sjedio u automobilu, nije smio ni da izađe. Mladić je preko megafona čitao naredbu da će svi oni koji se do 18. avgusta ne prijave u kasarne u Mrkonjić Gradu, Banja Luci ili Bijeljini ići na prijeki vojni sud.

N.P. (1965), ekonomista iz sela Smilčić, opština Benkovac
[Izjava uzeta 11.9.1995. u Centru za kolektivni smeštaj u Vatrogasnom domu u Dolovu, opština Pančevo]

Deo izbeglica iz Korduna i Banije, pod pratnjom hrvatske vojske, kretao se preko Siska ka autoputu Zagreb-Beograd kojim su nastavili, i na graničnom prelazu Bajakovo prešli u Srbiju.

Deo izbeglica iz Korduna i Banije preko Dvora i Bosanskog Novog prešao je u BiH.

Nije bilo goriva pa su mnogi bili primorani da ostave traktore, automobile i kombije i nastave pešice, što je povećavalo gužvu i zakrčenost na putevima.

Kamenovanje kolone na izlasku iz Siska i na autoputu

Izbegličku kolonu koja se kretala od Gline preko Petrinje i Siska, po izlasku na autoput u više navrata napadali su lokalni meštani.

Vikali su na nas i nazivali nas četnicima i ciganima. Normalno smo prošli Sisak. Već se hvatao mrak. To je bila srijeda večer. Na autoputu je bilo ljudi, djece i odraslih. Stajali su pored ceste i na nadvožnjacima. Gađali su nas kamenjem i pijeskom. Nas srećom nisu pogodili nekim većim kamenom.

M.M. (1932), iz sela Rastovac Budački, opština Karlovac
[Izjava uzeta 21.9.1995. u Centru za kolektivni smeštaj izbeglica u Vrbasu]

Hrvatski vojnici nas nisu napadali, samo su nas vrijeđali, psovali, prijetili, vikali „Idite Miloševiću!“. Uz njihovu pratnju i UNPROFOR-a smo krenuli ka Sisku. Kad smo došli u Sisak narod je bio okolo i razbijali su auta. Vidio sam kako je jedan, mladi krenuo ka mojim kolima ali ga je jedan zaustavio i rekao „Vidiš li djecu unutra!“.

R.M. (1964), iz Karlovca
[Izjava uzeta 20.9.1995. u Centru za kolektivni smeštaj izbeglica u Vrbasu]

4

Kad smo došli do Popovače, sišli smo na autoput. [...] Imali su neka kola kao džip na kome je pisalo „policija“. Vezali su mi ruke kožnim remenom pa onda za zadnji dio džipa. Onda je jedan sjeo i upalio džip. Prvih deset metara sam i mogao da idem ali poslije noge su puzile. Izgulio sam ruke i koljena. Kola su išla dosta brzo. Držao sam se na rukama. Vozili su možda 20-30 metara. Onda sam čuo sirenu, kao bolnička kola. Tek kada su zaustavili ustaše, vidio sam da su to dva mlada dečka. Poslije sam razumio da su Jordanci. Iz UNPROFOR-a. Onda je ovaj jedan iz kola izašao i presjekao remen. Ovi dečki, Jordanci, su našli neku prikolicu i tu me smjestili. Traktor mi je ostao na putu.

S.D. (1928), zemljoradnik iz sela Točak, opština Slunj
[Izjava uzeta 29.8.1995. u Beogradu]

U Slavonskom Brodu nas je dočekalo puno njihovih ljudi kraj puta, običan narod. Bilo ih je i na nadvožnjacima. Među njima je bilo odraslih i djece. Vikali su nam: „Cigani, cigani! Idite u Srbiju, ovdje ne možete ostati! Vukovar je naš, ovo je Hrvatska!“ Gađali su nas kamenjem kao da smo životinje. Strašno sam bila ponižena. Naš traktor nisu pogodili.

D.R. (1928), iz sela Čremušnica, opština Vrginmost
[Izjava uzeta 12.9.1995. u Centru za kolektivni smeštaj izbeglica u Deliblatskoj peščari, opština Kovin]

Ostao sam na cesti kod našeg auta sam s onim drugim policajcem. Vrlo se korektno ponašao prema meni. Pitao me je što bježim. Imao sam kod sebe malo domaće rakije pa smo zajedno to popili. Pitao me je šta ću da radim s kolima. Izbacio je iz njih onaj komad betona. Rekao mi je: „Tko zna gdje ćeš noćivati, uzmi ćebe i hranu iz kola“. Sam se toga sjetio, meni ni na kraj pameti nije bilo.

M.K. (1944), iz sela Sjeniĉak Lasinjski, opština Karlovac
[Izjava uzeta 27.10.1995. u Kljajićevu, opština Sombor]

Kad smo stigli u Lipovljane, kolona se ponovo zaustavila. Jedan hrvatski vojnik nam je prišao i ponudio nas vodom. Bili smo strašno žedni. Izdoh s prikolice i odoh sa kanistrom po vodu. Jedan drugi, nešto stariji vojnik mi je prišao i upitao: „Gdje ćeš bako, gdje si krenula?“ Rekla sam da ne znam ni sama kuda idem. Napunio mi je kanistar s vodom, a u veliku papirnatu vreću stavio mi je hrane, nešto konzervi, 4-5 kruha.

M.R. (1931), iz sela Donji Sjeniĉak, opština Karlovac
[Izjava uzeta 11.9.1995. u Centru za kolektivni smeštaj izbeglica u Dolovu, opština Panĉevo]

Raketiranje kolona na teritoriji BiH

Kolone izbeglica su iz dva pravca prešle na teritoriju BiH; izbeglice iz Like i Dalmacije kod mesta Srba, a deo izbeglica iz Korduna i Banije kod Dvora na Uni. Kada su kolone već bile na teritoriji BiH, hrvatski ratni avioni su ih tukli u dva navrata.

U napadu 7. avgusta na Petrovaĉkoj cesti kod Bosanskog Petrovca, dva aviona tipa MIG-21 ispalila su više raketa na kolonu izbeglica iz Like i Dalmacije i u tom napadu poginulo je devet civila, od kojih četvoro dece, a ranjeno je bilo preko 50. Prema podacima FHP-a, u ovom napadu poginuli su: Darinka Drĉa (1927) i njeni unuci Jovica Drĉa (1989) i Mirjana Dubajić (1974) iz Brotinje kod Donjeg Lapca, sestra i brat Nevenka (1984) i Źarko Rajić (1986) iz Donjeg Lapca, Krstan Vuković (1951) i njegov sin Darko (1982) iz Donjeg Lapca, Branko Stjelja (1923) i njegov sin Mirko (1961) iz Nadina kod Benkovca.

Prema svedoĉenjima ljudi iz te kolone, u njoj nije bilo vojnih vozila ni organizovane vojske, samo ljudi koji su morali da napuste domove.

Iz šlepera se dijelila hrana ljudima iz kolone, a iz helikoptera kruh. U jednom trenutku, jedan od naših oficira je viknuo onima koji su stajali okolo i čekali hranu da se moraju skloniti brzo u šumu, jer je primijetio da hrvatski avion nadlijeće iznad njih. Počeli su svi panično bježati. Neki legli u kanale, neki pod kola, kako tko. U tom trenutku, avion je izbacio bombu pravo na šleper koji se odmah zapalio. Od visoke temperature konzerve s hranom su počele da pucaju.

S.V. (1960), vozač iz Knina

[Izjava uzeta 14.9.1995. u Centru za kolektivni smeštaj izbeglica u selu Varna, opština Šabac]

Na izlazu iz Petrovca, kada smo odmakli jedno 7, 8 km, naišli su avioni. Bila su dva aviona. Bacili su bombe, one male, kasetne. Pogodili su direktno auto u koloni. Ja sam bio 100 metara daleko. U koloni nije bilo ni vojnika ni vojnih vozila. Niti je, koliko znam i koliko sam vidio bilo ikakve vojne tehnike okolo.

S.L. (1944), iz Benkovca

[Izjava uzeta 11.9.1995. u Centru za kolektivni smeštaj izbeglica u Dolovu, opština Pančevo]

6 *Kad smo bili otprilike na 5 km od Bosanskog Petrovca naišli su avioni. Vjerovatno su nisko letjeli tako da smo ih čuli, ali ih nismo vidjeli. Žene u šleperu su mislile da su to naši. Međutim, počeli su da pucaju po nama. Izbacivali su nekakve zapaljive rakete. Nas troje smo u šleperu sjedjeli pozadi, na samom ulazu, jer smo ušli posljednji. Ispod cerade sam vidio kada je pogođen jedan fičo odmah iza našeg šlepera. Unutra je izgorjelo četvoro ljudi.*

Đ.N. (1930), iz sela Strmica, opština Knin

[Izjava uzeta 12.10.1995. u prostorijama FHP-a u Beogradu]

Za to vrijeme, Bosanski Petrovac su nadlijetali hrvatski avioni. Nisam čuo nikakve eksplozije. Mislim da je bio 9. avgust kad smo krenuli za Banja Luku. Na izlazu iz Bosanskog Petrovca naišli smo na spaljene olupine šlepera i jednog Mercedesa koji se još pušio. Šleper je prevozio konzerve koje su bile razbacane na sve strane.

S.P. (1938), iz sela Smilčić, opština Benkovac

[Izjava uzeta 11.9.1995. u Centru za kolektivni smeštaj izbeglica u Pančevu]

Očekivala sam Darka i Krstana, i svugdje se raspitivala za njih. Sedmog avgusta uvečer smo čuli da je bombardovana kolona kod Petrovca, blizu sela Klenovac, oko podneva, i da je dosta ljudi poginulo. Na televiziji u vijestima smo vidjeli zapaljen Krstanov kamion. Isto več, otišli smo za Banja Luku da se detaljnije raspitamo. Sutradan, 8. avgusta 1995, dobili smo potvrdu da su Krstan i Darko poginuli u bombardovanju kolone.

J.V. (1960), iz sela Zaklopac, opština Donji Lapac, supruga poginulog Krstana Vukovića i majka poginulog Darka Vukovića
[Izjava uzeta 15.8.2012. u Apatinu]

U kamionu smo bili ja, moj sin, majka i sestra od tetke, a u kolima moja žena i ćerka. Krenuli smo u pravcu Bosne. Sedmog avgusta, kada smo bili na Petrovačkoj cesti, počelo je bombardovanje. Nalazili smo se kod mjesta Klenovac. U tom bombardovanju poginula je moja majka Dara, moj sin Jovica i sestra od tetke Mirjana Dubajić. Ja sam bio ranjen. Kolega me je prenio u Bosanski Petrovac u bolnicu, ali su me odmah odatle uputili u bolnicu u Banjaluci. Poslije tri dana prebacili su me na VMA.

D.D. (1960), iz sela Brotnja, opština Donji Lapac, otac poginulog Jovice Drče i sin poginule Darinke Drče
[Izjava uzeta 15.8.2012. u Apatinu]

Kada je počela hrvatska vojna akcija „Oluja“, 5. avgusta, Vedrana je u drugom stanju, sa Savom i Aleksandrom, krenula u prikolici kamiona ka Srbiji. Nešto poslije njih, kolima je krenuo i Mirko sa svojim ocem Brankom i komšijom Ivaneža Dulom. Kada ih je sustigao u koloni, 7. avgusta kod Bosanskog Petrovca u mjestu Klenovac, granatirana je izbjeglička kolona. Kako je jedna granata pala nedaleko od njihovog automobila, geleri su na licu mjesta usmrtili Branka i Mirka, dok je Ivaneža Dule ranjen.

N.T. iz Danilovgrada u Crnoj Gori, rodaka poginulih Branka i Mirka Stjelje [Izjava uzeta 8.8.2012. u Barajevu]

Posmrtni ostaci nekih žrtava predati su porodicama nekoliko godina kasnije.

Mirjana [Dubajić] je sahranjena neposredno pored puta, u selu Bravsko. Ekshumacija njenih posmrtnih ostataka je izvršena 2001. godine. Tijelo nam je predano u Banjaluci, avgusta iste godine. Sestra je sahranjena sljedećeg dana na groblju Suvaja, opština Gračac, nekada Donji Lapac.

J.A. iz Brotnje, opština Gračac, sestra poginule Mirjane Dubajić
[Izjava uzeta 3.7.2012. u Vrelu, opština Ub]

Mirko i Branko [Stjelja] su pronađeni 2002. godine, pored puta na kome su nastradali, u olupini automobila. Krv za DNK analizu su u Banjaluci dale Mirkova sestra Milka i majka Sava. U maju 2002. godine, preko organizacije „Veritas“, Mirko i Branko su dopremljeni u Barajevo, gdje su i sahranjeni pored Vedralne.

N.T, iz Danilovgrada u Crnoj Gori, rođaka poginulih Branka i Mirka Stjelje
[Izjava uzeta 8.8.2012. u Barajevo]

Ujutru u utorak 8. avgusta, bila je velika gužva na ulicama Bosanskog Novog. Čuo se jauk i plač na sve strane. Svako je tražio svoje, rodbinu, prijatelje. Vojnicima su puške visile u rukama dok su oni plakali. Svi smo plakali, svima je bilo teško. Tada sam ugledala brata Damira. Plakao je i on. Krenuli smo za Svodnu oko 20 časova. Kolona je bila ogromna, kretala se u tri trake. U Svodni je naša vojska ostavljala oružje. Tu je bio neki vojni punkt srpske vojske u Bosni. Krenuli smo prema Prijedoru. Ubrzo kada smo napustili Svodnu, čuli smo kako je iz aviona bombarduju. Verovatno su tukli to mesto gde se predavalo naoružanje. Od te buke i straha mnogi su htjeli da zaustave traktore i prikolice kraj puta, pa su se tako u brzini i strahu prevrtali u jarak.

N.M. (1976), iz sela Ravno Rašće, opština Glina
[Izjava uzeta 20.9.1995. u Centru za kolektivni smeštaj izbeglica u Srbobranu]

[...] pred samo veče (7. avgust) smo stigli u selo Trgovi. Tu smo saznali da se stoji pred Dvorom jer se vode borbe. Između 19 i 20 sati su kraj nas, preko livada prema Dvoru počeli prolaziti srpski tenkovi. Saznali smo da se Krajiška vojska povlači i izvlači tehniku u Bosnu. Oko 21 sata, kolona je ponovo krenula. Međutim, između sela Grmušani i Vanjići kroz kolonu počinju da se kreću pripadnici Arkanove vojske (išli su iz pravca Dvora) i rekli su nam da moramo pješice prema Dvoru. Nastala je pometnja među ljudima, niko nije htio da ostavi svoja vozila, ali ipak nakon nekih pola sata svi kreću pješice. Penjali smo se prema Vanjićima i onda počeli silaziti prema Dvoru, ali tada ponovo počinje granatiranje. Ljudi su se počeli sklanjati u obližnju šumu, po kućama uz cestu. Ja sam se sa svojim sklonila u jednu kuću i tu samo bili do iza ponoći. Oko ponoći dosta ljudi se vraća pješice natrag, prema vozilima koja smo ostavili. Svoje auto „peglicu“ sam našla prevrnuto u jarku i jedan djed koji je bio tu na svom traktoru mi je rekao: „Gdje si ti, obilazili su ti oko auta i valjda zato što im je malo nije im odgovaralo pa ga je 4-5 muškaraca uzelo i prevrnulo u jarak“. Rekao je da je to bila „neka vojska“, ali ja sam tek tada shvatila da su to bili Arkanovi ljudi i da su nas zbog pljačke poslali da idemo pješice. Sva bolja vozila su odvezli.

Oko 11 sati (8.avgust) kolona se ponovo počela kretati i moj dio kolone se pokrenuo oko 12.15. Kako smo se približavali Dvoru, vidjela sam tragove borbi, porušene kuće, na samom ulazu u Dvor (na oko 500 m prije table) sa strane puta je ležalo 4-5 vojnika (ne znam čijih). U samom gradu iz jedne kuće, preko prozora je visio mrtav vojnik. Na putu od Dvora prema Matijevićima prošla sam kraj leša jedne žene. Bila je krupnija i ležala je potrbuške kraj puta. Nastavila sam za Bosanski Novi. Tu sam bila od 13 sati pa sve do 21.30. Bombardovanje Bosanskog Novog je počelo oko 17 sati. U stvari bombardovano je mjesto Svodna jer je tu srpska vojska odlagala oružje. Međutim, tu je pogođen i dio kolone. Bombardovanje Svodne je prestalo oko 18 sati.

M.Lj. (1957), novinarka iz Vrginmosta
[Izjava uzeta 15.7.1996. u prostorijama FHP-a u Beogradu]

Prema podacima „Documente“ i „Veritasa“, 8 avgusta, u selu Svodna kod Bosanskog Novog, hrvatski avioni raketirali su kolonu izbeglica s područja Korduna i Banije, i u tom napadu poginula su tri civila: Marta Galogaža (1935), Rade Galogaža (1955) i Mile Malobabić (1953) iz Slavskog Polja.

Podnesak Republike Hrvatske o bombardovanju izbegličkih kolona

9

U postupku pred Međunarodnim sudom pravde u kojem je Hrvatska tužila Srbiju za genocid, profesor Mirjan Damaška, agent Republike Hrvatske, je 10.9.2013. godine predao sudu podnesak u kojem navodi: „[...] hrvatske oružane snage zaista su preduzele određene akcije protiv srpskih mehanizovanih oklopnih kolona na teritoriji Bosne, ali čineći to nisu targetirale srpske civile“.

www.hlc-rdc.org